

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

קרח

(חלק יח — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת קורח, (אה"ק) יגייט סיון; (בכל העולם) כז סיון — ג תמוז, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

קרח ז

היינו שהרמב"ם סבירא לי' כתירוצו של אב"י, שאין פלוגתא בין ב' המשניות – ותמוה⁸: למה פסק הרמב"ם כאב"י, בניגוד לכלל דאב"י ורבא הלכה כרבא?⁹

ב. והנה בפירוש המשניות¹⁰ כתב הרמב"ם שדברי המשנה "חמשה על) חמשה שערי העזרה" הם, "לדעת תנא קמא, לפי שיש מן התנאים מי שאמר חמשה שערים היו לעזרה והוא המדבר כאן, ויש מהם שאמר ז' והיא דעת רבים . . ולדעת החכמים הי' המשמר על חמשה שערים מן השבעה"¹¹.

ואינו מובן: פתח הרמב"ם ב"שוב הסתירה (מהמשנה דלהלן "שבעה שערים היו בעזרה") בתירוצו של רבא – שהיא מחלוקת תנאים ("תנאי היא"), והתנא של משנה זו סבירא לי' דחמשה הוו, וסיים (כשיטת אב"י) שגם למאן דאמר "שבעה שערים היו בעזרה" לא היתה השמירה אלא על חמשה שערים (מן השבעה)?!

ועל כרחך צריך לומר שהרמב"ם סבירא לי' שגם לרבא דאמר "תנאי

א. בענין מצות שמירת המקדש ע"י הכהנים והלויים (שנצטוונו על"י בפרשתנו¹) איתא במשנה ריש מסכת מדות: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש כו' והלויים בעשרים ואחד מקום כו' חמשה על חמשה שערי העזרה כו'.

אבל להלן שם² שנינו "שבעה שערים (ולא "חמשה") היו בעזרה כו'" (והולך ומונה את השערים בפרטיות).

וביישוב סתירה זו הובאו בגמרא ב' תירוצים³: "אמר אב"י תרי מנייהו (משבעת השערים) לא צריכי שימור (והיינו שאמר התנא שהשמירה היתה רק "על חמשה שערי עזרה"). רבא אמר תנאי היא . . ואיכא תנא דאמר שבעה ואיכא תנא דאמר חמשה הוו".

הרמב"ם ביד החזקה⁴ הביא את ב' המשניות: (א) "ושבעה שערים היו לה"⁵, (ב) "והיכן היו הלויים שומרים . . ועל חמשה שערי העזרה" – והוסיף לאלתר⁶ את הטעם לזה שהשמירה לא היתה אלא על חמשה משבעת השערים: "שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ"⁷.

מדות), ועוד – פירשו באופן אחר. וראה משנה למלך להל' ביהב"ח פ"ח ה"ד.

(8) כמו שהקשה בהר המורי' להל' ביהב"ח שם. ועוד.

(9) ב"מ כב. ב. פרש"י פסחים עו, ב ד"ה אמר לך, ועוד – ראה אנציקלופדיא תלמודית ע' הלכה סכו', וש"נ. וראה שם הדעות האם רק כשחולקים בדין כלל הוא או בכ"מ.

(10) ריש מדות.

(11) ועד"ז פי' ברע"ב ריש מדות.

(1) יח, א ואילך. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע כב.

מל"ת סז. חינוך מצוה שפח. שצא.

(2) שם משנה ד'.

(3) תמיד כו, א.

(4) הל' ביהב"ח פ"ה ה"ד. שם פ"ח ה"ח.

(5) ועד"ז כתב בהל' כלי המקדש פ"ז הי"ז.

(6) הל' ביהב"ח פ"ח שם.

(7) ועד"ז פי' בה"מפרש" תמיד שם ד"ה אמר אב"י. וברבינו גרשום, פי' הרא"ש, ר"ש (ריש

דמשנה הראשונה סבירא לי' דחמשה
שערים היו בעזרה (כתירוצו של רבא),
אבל (ב) גם לדעת חכמים ששבעה
שערים היו בעזרה, „הי' המשמר על
חמשה שערים מן השבעה” –

ולכאורה: כיון שגם „לדעת
החכמים הי' המשמר על חמשה שערים
כו”’, א”כ למה לי' לאוקמי למשנה
„על חמשה שערי העזרה” כמאן דאמר
„חמשה שערים היו לעזרה”, ולא כדעת
חכמים („דעת רביס”) ש„הי' המשמר על
חמשה שערים כו”’ – כדעת הרמב”ם
גופי' בספרו יד החזקה?¹²

ד. ויובן בהקדים הקושיא בלשון
המשנה „שבעה שערים היו בעזרה
כו”’: כיון שהתנא הולך ומונה את כל
שבעת הערים – „שער הדלק וכו”’ –
למה לו להקדים „שבעה שערים כו”’,
ובלשון השי”ס¹³: מנינא¹⁴ למה לי' ¹⁵?

והביאור בזה: הא דמצינו כמה
דעות במספר שערי עזרה – ה', ז', ח'¹⁶
וי”ג¹⁷ – אין זו פלוגתא במציאות –
כמה שערים היו בה [שהרי כלל הוא¹⁸
שאינן פלוגתא במציאות], אלא לכולי

היא” אין המחלוקת אלא במספר
השערים בלבד, אבל לא בנוגע לשמירה
שעל השערים. התנא במשנה הא'
סבירא לי' שלא היו אלא חמשה שערים
(ומילא היתה השמירה „על חמשה
שערי העזרה”); והתנא שבמשנה הב'
סבירא לי' (כמפורש בדבריו) ש„שבעה
שערים היו בעזרה”, אבל אף הוא מודה
שהשמירה היתה רק על חמשה שערים,
כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור”
[ואביי סבירא לי' שאין מחלוקת כלל,
וכולי עלמא סבירא להו דשבעה שערים
היו בעזרה ותרי מינייהו לא צריכי
שימור].

ובזה מיושב פסק הרמב”ם
שהשמירה היתה „על חמשה שערי
העזרה. . שהרי הכהנים שומרים וכו”’
(כתירוצו של אביי), כי גם לדעת רבא,
כן סבירא לי' לתנא דאמר „שבעה
שערים היו בעזרה”, והרמב”ם פסק
כתנא זה (ולא כמאן דאמר חמשה
הוו), שכן היא „דעת רביס” (כמו שכתב
בפירוש המשניות, כנ”ל).

ג. אבל לכאורה ביאור זה תמוה:
מאחר ש(גם) לדעת רבא אין סתירה
בין ב' הענינים – (א) דשבעה שערים
היו בעזרה, (ב) אבל (אעפ”כ) השמירה
היא (רק) על חמשה שערי העזרה –
א”כ מהו הכרחו של רבא לומר דתנאי
היא (ולאפושי מחלוקת), ואשר המשנה
הראשונה „חמשה על חמשה שערי
העזרה” לא אתיא כהאי תנא ד„שבעה
שערים היו בעזרה” (כתירוצו של אביי),
אלא כוונתה בהכרח ד„חמשה הוו”?

ותמיהה זו בולטת עוד יותר בדבריו
בפירוש המשניות, שבהם כלל את ב'
הענינים בחדא מחתא כנ”ל: (א) התנא

12) ואולי י”ל שדיוק הרמב”ם (והרע”ב) הוא
מלשון המשנה „חמשה שערי העזרה” ולא
„משערי”. וראה שניי נוסחאות במשניות שם.
מלאכת שלמה שם. אבל גם ברמב”ם הל' ביהב”ח
פ”ח שם: „חמשה שערי העזרה” ולא „משערי”.

13) שבת סט, א. ויש”נ.
14) ראה ג”כ „לקוטים” למשניות מדות שם
מ”ג וד’ (משושנים לדוד). וראה ג”כ באר שבע
לריש תמיד.

15) אף שבדוחק י”ל דמרמז למספר גזברין
כו’ (תמיד כז, א).

16) תמיד שם.

17) מדות פ”ב מ”ו. שקלים פ”ו מ”ג.

18) ראה שד”ח כללים מע’ המ”ם כלל קסד.

שהוא חול יצאו אלו הן קודש, ה' הדין²⁴ שדוקא שערים שדינים דין שער חייבים במזוזה, וכמו שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך²⁵.

ולכן הקדים התנא „שבעה שערים היו בעזרה“ – כדי לקבוע שרק שבעה שערים אלו יש להם גדר ודין שער²⁶ ולא שאר השערים.

[ועוד י"ל: ע"ד דברי חז"ל²⁷ על הפסוק²⁸, „שש ערי מקלט תהיינה“ – „עד שיהיו ששת קולטות כאחת“ – כן הוא גם בענייננו: ביתור הלשון „שבעה

עלמא היו שם י"ג שערים (כמובא במשנה¹⁷), ותוכן המחלוקת הוא כמה מי"ג השערים יש להם דין שער¹⁹ – ה', ז', ח' או י"ג²⁰.

ונפקא מינה לכמה ענינים בהלכה, ומהם:

(א) בנוגע לשמירת המקדש: רק השערים שדין שער להם צריכים שמירה²¹. (ב) בנוגע לביאת מקדש: כשנכנס למקדש דרך השערים שאין להם דין שער, י"ל שאין זו „דרך ביאה“²². (ג) בנוגע למזוזה: לולא הלימוד²³, „מה בית הוא חול אף כל

ניקנור כו" (וברמב"ם הל' מזוזה פ"ו ה"ו: חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו).

(24) הטעם שהובאה נפקותא דו – אף שלמסקנת הש"ס אינה במזוזה מפני שהוא בקדש – הוא בקשר לההתעוררות על מבצע מזוזה, שבתקופה זו יש לו חשיבות מיוחדת כמדובר כמ"פ.

ועוד ועיקר – נפק"מ בפועל כשכונה בית וחומות צורת מקדש וחומות שלו (אלא שמשנה בקומתו וכיו"ב – שמעכב במקדש (ולכן מותר לבנותו) ואינו שייך לחיוב מזוזה).

(25) ראה תשובת הרמב"ם (נעתקה בכס"מ להל' מזוזה שם ה"ה) שעיקר המצוה לא תלה אותה אלא בשער כו'. וראה תשובת ר"א בן הרמב"ם בס' ברכת אברהם ט"ז מא.

(26) עד"ז יש לתרץ מניינא דמשנה ג' „חמשה שערים היו להר הבית“. אבל עפ"מ במנ"ח (מצוה סג) דהדין ד„דרך ביאה“ הוא רק במקדש ולא בהר הבית – נפק"מ זו (דלעיל בפנים) אינה בשערים דהר הבית.

ומניינא דמשנה א' – „בג' מקומות כו' כ"א מקום כו'“, ובמשנה ד' – „ב' בצפון וג' בדרום וא' במזרח“, ועוד – י"ל כי מקראי ילפינן רק שצ"ל שמירה בכו"כ מקומות, שכהנים ולוים בנפרד (תמיד כו', א) וכמה בצפון וכו' (תמיד כו', א) – ולהעיר משניו הסדר במשנה להסדר בקרא (דה"א כו', יז). ולהעיר משו"ת צ"צ חא"ח סס"ז.

(27) מכות ט, ב במשנה.

(28) מסעי לה, יג.

(19) ראה עד"ז תוספות כתובות (קו, א ד"ה שבעה) לענין הפלוגתא אם היו ז' שערים או י"ג שערים – שא"ז פלוגתא במציאות, כי אם, אם היו חשובים שיהיו השתחוואות כנגדם. וראה ג"כ פ"י הרא"ש תמיד שם סד"ה אלמא.

(20) בפי"ה"מ להרמב"ם (שהובא לעיל בפנים): „שיש . . מי שאמר חמשה . . ויש מהם שאמר ז' . . ויש מהם שאמר י"ג“. וראה גם ירושלמי שקלים שם: מתניתין אבא יוסה . . ברם כרבנן כו'. ועפ"י המבואר בפנים שהפלוגתא היא בדין (ולא במציאות) – צריך לומר, שפירוש „ויש מהם שאמר י"ג“ הוא שלכולם ה' דין שער.

אבל גם למ"ד שה' דין שער לכל ה"ג שערים, לא היתה שמירה בכולם* (ומה שה' להם דין שער הוא רק לענין השתחוואה), כמ"ש בפ"י הרא"ש שבהערה הקודמת. אבל ראה מהרש"א כתובות שם.

(21) ראה פ"י הרא"ש תמיד כו', ב (ד"ה הא כיצד): ומדקרי להו שערים אלמא גדולים היו וצריך כל חד מנייהו שישמור לחודי'.

(22) ראה שבועות יז, ב: דרך ביאה אסרה תורה. וראה מנחות כו, ב.

(23) יומא יא, ב. וראה שם, רע"א: „כל השערים כו' לא ה' להם מזוזה חוץ משער

(* ועפ"ז מובן מה שבתמיד שם אינו מביא דיעה זו. וראה תוס' כתובות שם. פ"י הרא"ש שם.

לעיל בסמוך³⁰), „בבית הניצוץ ובבית המוקד“, וא"כ לא היתה על שער המוקד ועל שער הניצוץ, ולמה שינה הרמב"ם וכתב „על שער³¹ המוקד ועל שער הניצוץ“?

ולפי הנ"ל מובן: בלשון זו הדגיש הרמב"ם, שגם שני שערים אלו דין שער להם, וממילא חייבים הם בשמירה. ומה שאין הלויים שומרים עליהם, היינו משום שע"י שמירתם של הכהנים „בבית הניצוץ ובבית המוקד“ הרי הם בדרך ממילא „שומרים על שער³² המוקד ועל שער הניצוץ“.

והיינו, ששני דינים הם בדין השמירה בבית המוקד ובבית הניצוץ: (א) חיוב השמירה מצד ה„בית“ (כמו בית אבטינס) – השייך לכהנים; (ב) מצד השערים שבהם – שזה שייך (בעיקר) ללויים, אלא דכיון שע"י שמירתם של הכהנים בבית המוקד ובבית הניצוץ ישנה בדרך ממילא שמירה (גם) על שער המוקד ושער הניצוץ, לפיכך לא הוצרכו הלויים לשמור עליהם³³.

ז. ע"פ כל הנ"ל מובן הטעם שלדעת (רבא וכן) הרמב"ם בפירוש המשניות התנא (דמשנה הא') שאמר „חמשה על

שערים היו בעזרה“ מרמז התנא שכל שערים אלו הם מציאות אחת, ואם חסר במספר המלא דשבעה שערים לא חל עליהם דין שער העזרה – דצריך שמירה וכו'.

ה. ועפ"ז, בדברי רבא „תנאי היא“ אין כוונתו למחלוקת במציאות (כמה שערים היו בפועל), אלא המחלוקת היא – כמה מהשערים יש להם דין שער:

דעת התנא דמשנה הא' שהשמירה היתה רק על חמשה שערי העזרה – אע"פ שלמעשה היו י"ג שערים – היא מפני שלשיטתו רק לחמשה שערים הללו ה' דין שער [ו„חמשה הוו“ היינו – שערים שיש להם דין שער]:

ואילו מאן דאמר (במשנה הב') „שבעה שערים היו בעזרה“, סבירא ל' ששבעה (מתוך י"ג השערים) יש להם דין שער, וממילא – כולם בכלל חיוב שמירה; ומה שהשמירה לא היתה אלא על חמשה שערי העזרה הוא כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור“, והיינו [לא שאינם חייבים בשמירה, אלא] – כביאור הרמב"ם – „שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ“, היינו ששני שערים אלו נשמרים כבר ע"י הכהנים.

ו. ובזה מיושב גם מה שיש להקשות על לשונו הנ"ל של הרמב"ם (בס' יד החזקה): „ועל חמשה שערי העזרה כו'“ שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ“:

שמירת הכהנים היתה, כדאיתא במשנה²⁹ (וכמו שהביא הרמב"ם עצמו

(30) ה"ה.

(31) במדות שם מ"ה „שלישי לו בית המוקד“. אבל עדיין קשה שינוי הלשון ברמב"ם. ובמלאכת שלמה (מדות שם) מביא גירסא „שער בית המוקד“ וכתב ע"ז: „כך מצאתי כו' והנאני“.

(32) וצ"ע דהא „כהן שעבד עבודת לוי ה"ז בל"ת“ (רמב"ם הל' כלי המקדש ספ"ג).

(33) ועצ"ע במשנה מדות פ"א מ"ה, והלויים מלמטן“ דלא כפיה"מ (מ"א) ודלא כבהל' ביהב"ח (פ"ח ה"ח) ודלא . . . כאביי! והרמב"ם לא הביאו. וראה משנה למלך הל' ביהב"ח פ"ח ה"ד. ועוד.

ויש להאריך בכ"ז. ואכ"מ.

(29) ריש תמיד ומדות.

דבריו³⁵ – אין אומרים שזהו לאו דוקא וסתם וכו'.

ולכן לדעת [רבא וכן] הרמב"ם תנא זה סבירא לי' „חמשה שערים היו בעזרה“, היינו, שרק חמשה שערים הי' להם דין שער והיו מחוייבים בשמירה³⁶.

217 ולכן, בספר היד, שבו פסק הרמב"ם להלכה (כדעת הרבים) „שבעה שערים היו לה“, דייק שמה שהשמירה היא רק „על חמשה שערי העזרה“ הוא מפני ששמירת הכהנים היא (לא רק „בבית הניצוץ ובבית המוקד“ – כדעת תנא קמא – אלא, בדרך ממילא, גם) „על שער המוקד ועל שער הניצוץ“.

(משיחת ש"פ דברים תשל"ו)

35) ראה דרכי שלום כללי הש"ס סי' שכ מתוד"ה יבמות כז, א. ועד"ז אפילו בנוגע לתושב"כ ראה רש"י וירא כא, לד: לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש.

36) ושער הניצוץ והמוקד – או שאין להם דין שער ופטורים משמירה, או שנכללים בחמשה על חמשה שערי העזרה והלויים שומרים שם (ולא שנפטרים ע"י שמירת הכהנים). וראה פי' הרא"ש תמיד כז, א ד"ה על ה' שערי העזרה וד"ה אלמא. משנה למלך שם. ואכ"מ.

חמשה שערי העזרה" לא סבירא לי' כהתנא ד„שבעה שערים היו בעזרה“ – אע"פ שגם לתנא זה לא היתה השמירה אלא על „חמשה שערים מן השבעה“.

בתחילת המשנה עוסק התנא בכל המקומות שהי' על הכהנים והלויים לשמור, וזה לשון המשנה: „בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המוקד בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובית המוקד והלויים כו' חמשה על חמשה שערי העזרה“.

כלומר: התנא מזכיר רק את השמירה (שע"י הכהנים) „בבית הניצוץ ובבית המוקד“, ובהמשך דבריו, לענין שמירת הלויים על שערי העזרה, מזכיר „על חמשה שערי העזרה“. א"כ, אם נאמר שתנא זה סבירא לי' „ז' שערים היו בעזרה“, ומה שהשמירה היא רק על חמשה שערי העזרה הוא כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור“, נמצא שאינו מזכיר (אפילו ברמז) את חיוב השמירה שישנו על שער הניצוץ ושער המוקד;

ועוד וגם זה עיקר: במקום שאפשר לומר שתנא דוקא קאמר³⁴ ופירש

34) תה"ד הובא בט"ז שו"ע או"ח סשי"ט סק"ב.

